

DEURNINGEN - HOGE VONDER

VERHAAL OVER TWENTS ERFGOED
ROUTE 7 km

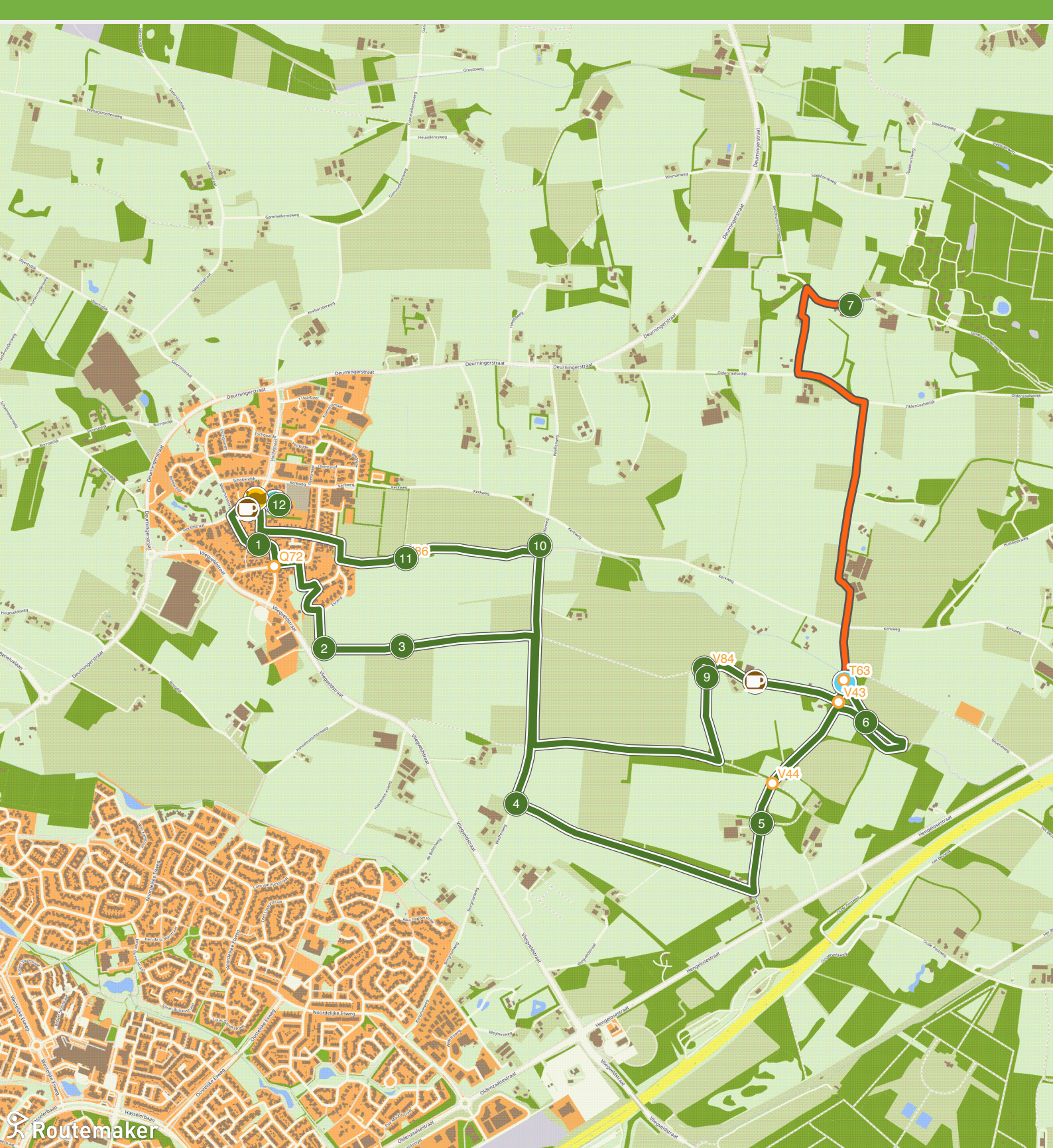

Mooie route over de essen bij Deurningen. Onderweg o.a. het 'Hoge Vonder', een in ere herstelde brug die kerkgangers vroeger vanaf de zuidkant van Deurningen te voet over de essen en het kerkepad naar de Plechelmuskerk bracht.

Route gemaakt door Jos Wolbert i.s.m. Landschap Overijssel.

Deurningen - Hoge Vonder

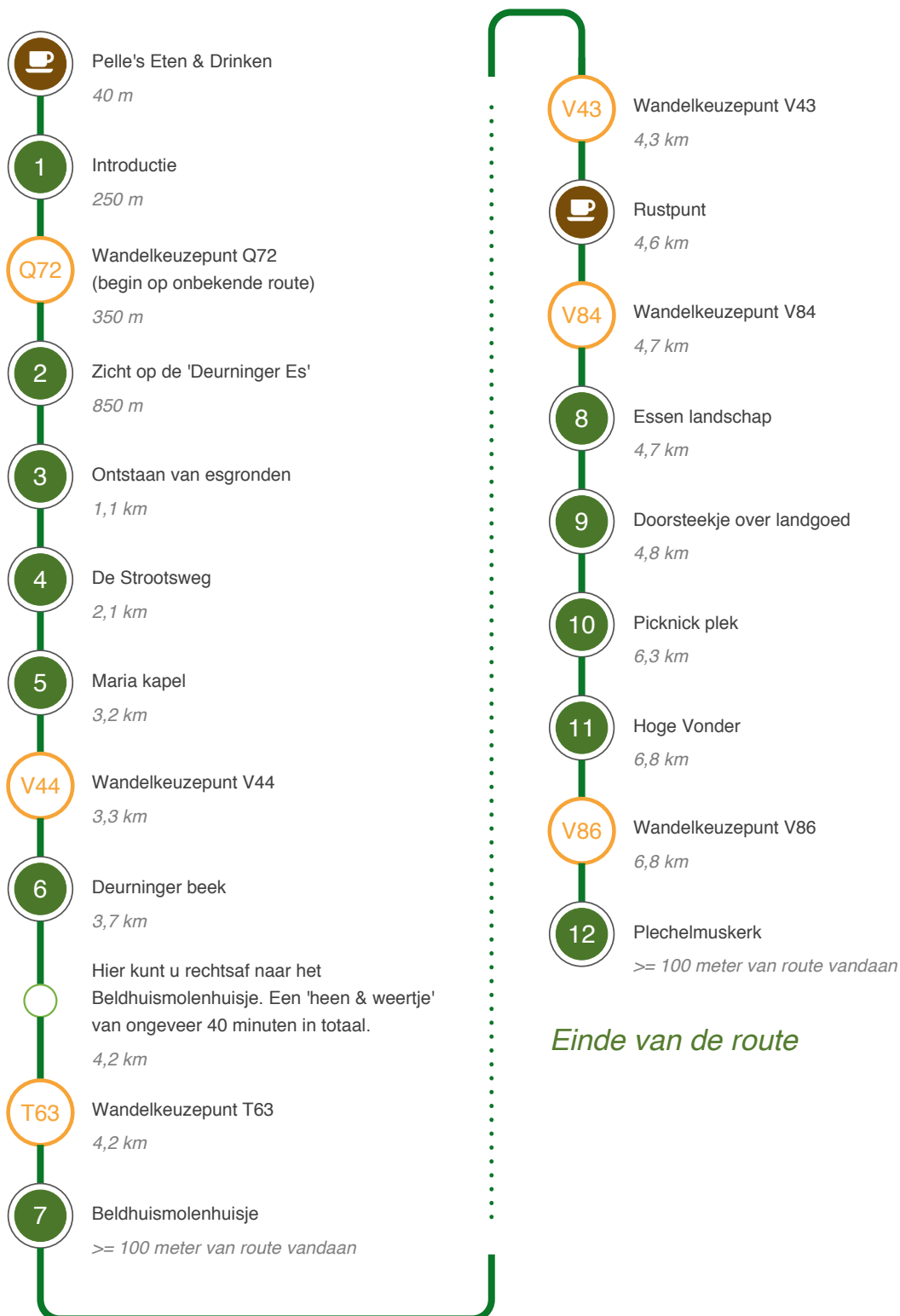
Verhaal over Twents erfgoed

Deurningen - Hoge Vonder

Hoe kom ik bij het startpunt?

Startpunt: Plechelmusplein bij St. Plechelmuskerk, Deurningen. Gratis parkeergelegenheid aanwezig.

Deurningen - Hoge Vonder

7 km

Pelle's Eten & Drinken

Voor een hapje en drankje, vóór of ná de route kunt u uitstekend terecht bij café/restaurant Pelle's aan de Hoofdstraat in Deurningen, met al een paar jaar het mooiste terras van Overijssel. Dit is tevens start- en eindpunt van de route.

<https://www.pelles.nl/>

1

Introductie

Het Hoge Vonder

Deze route is vernoemd naar het 'Hoge Vonder'; een bruggetje over de Deurningerbeek waarover de kerkgangers vroeger naar de kerk liepen. Het is een begrip geworden in Deurningen. De brug is verdwenen tijdens de ruilverkaveling in 1942.

Herstel klein erfgoed

Binnen het project 'klein erfgoed' van Landschap Overijssel is het bruggetje herplaatst en een deel van het oude kerkpad hersteld, zodat bewoners en bezoekers deze oude route weer kunnen lopen.

Geschiedenis

Op deze route kom je van alles te weten over de geschiedenis van dit gebied. Niet alleen over het kerkbruggetje (verderop in deze route), maar ook over het ontstaan van de mooie esgronden.

Zicht op de 'Deurninger Es'

Essen

'Essen' betekent bij elkaar liggende akkers van een dorp. Ze zijn hoger gelegen dan de akkers, omdat de boeren deze grond vroeger bemestten met mest en heideplaggen. Hierdoor werd de bodem telkens een laagje opgehoogd.

Nieuwe wijk 'Deurninger Es'

In 2015 is hier een nieuwe wijk op de essen verzezen: de 'Deurninger Es'. Vanaf hier heb je mooi zicht op het licht glooiende essenlandschap.

Ontstaan van esgronden

Ontstaan van de essen

In de 15e eeuw waren deze erven in eigendom van grootgrondbezitters zoals de bisschop van Utrecht of Rijksabdijen. Vanuit de bisschopszetel in Utrecht liep een handelsroute naar Oldenzaal die het huidige Deurningen passeert. De boeren mochten het land gebruiken in ruil voor een deel van de oogst.

Noaberschap

Tijdens marktevergaderingen overlegden de boeren over het plan van aanpak. De saamhorigheid was in die tijd groot en er werd veel samengewerkt. Het woord 'Noaberschap' stamt dan ook uit die tijd.

Napoleon

In de tijd van Napoleon (1815) werd Nederland een koninkrijk. Koning Willem I heft belasting op grond om zo een gelijkwaardiger verdeling van grond te krijgen. Begin 20ste eeuw wordt de grond verder ontgonnen en start de ruilverkaveling. Het landschap verandert drastisch.

Strip Roggestoet & Noaberschap

Het landschap in Noordoost Twente met de unieke combinatie van glooiingen, stuwwallen en essen lijkt nog op het oude cultuurlandschap. Toch is ook hier door de eeuwen heen veel veranderd. In de strip Roggestoet en Noaberschap zie je hoe dit prachtige landschap is ontstaan.

<https://www.landschapoverijssel.nl/verhalen-uit-het-veld/essen> (Link naar pdf stripverhaal)

4

De Strootsweg

De Strootsweg

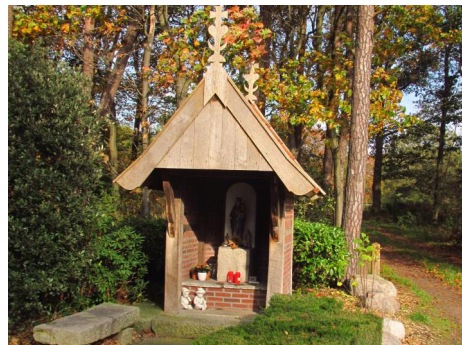
Deze weg wordt druk bereden door zwaar landbouwverkeer om de esgronden te bewerken. De term 'stroot' betekent moerassig gebied begroeid met struikgewas, een gebied met kwelwater.

5

Maria kapel

Maria kapel

Een Mariakapel treft men nog regelmatig aan in het Twentse landschap. Van oudsher is Twente een streek waar het geloof een sterke rol speelt. Al is wel duidelijk merkbaar dat dit door de jaren heen met de nieuwe generaties minder wordt. Toch is deze Mariakapel nog gebouwd in 2008.

6

Deurninger beek

Ruilverkaveling

Van 1942 tot 1948 vond de ruilverkaveling plaats. De kleine strookjes land op de es werden verkaveld in een aantal grote percelen. De loop van de (toen slingerende) Deurningerbeek werd in die tijd recht gemaakt voor een betere waterafvoer.

Meanderende stroom

Een aantal jaren geleden is de loop van de beek weer teruggebracht tot de oorspronkelijke, meanderende stroom. Hierdoor is de natuur zich volop aan het herinrichten. Ook de ijsvogel is hier onlangs weer gesignaleerd.

Bos opengesteld

De eigenaar van dit landgoed heeft hier een deel van het landgoed opengesteld voor publiek. Via bruggetjes is het gebied ontsloten voor wandelaars.

7

Beldhuismolenhuisje

Molenhuisje

Hier zie je het vervallen huisje waarin ooit een motor draaide die een korenmolen aandreef. De molen en de bijbehorende boerderij zijn er niet meer, maar een deel van het motorhuisje is bewaard gebleven. Het huisje wordt niet herbouwd, maar in de huidige staat bewaard.

Korenmolen in 1799

Hier heeft ooit (in elk geval eind 18e eeuw) een korenwindmolen gestaan. In de archieven wordt in 1799 melding gemaakt van de 'windmoole bij erve Beernink'. Dat is het jaar waarin Gerrit Wegman - sinds 1797 eigenaar van erf Beernink - de halve korenwindmolen aan zijn broer verkoopt voor 1500 gulden.

Bakkerij

In 1804 verkoopt Wegman de andere helft aan Th. Kistemaker voor 2800 gulden. In de jaren daarna worden ook een pel- en builmolen op het erf geplaatst. De molens wisselen met enige regelmaat van eigenaar. In 1884 wordt J. Beldhuis molenaar te Deurningen, van de molen. Hij bouwt er een bakkerij naast.

Herstel

In de loop der tijd raakt de molen uit de gratie doordat moderne technieken hun intrede doen. In 1925 verliest de molen haar wieken en raakt buiten gebruik om in 1941 gesloopt te worden. Binnen het project 'klein erfgoed' wordt het molenhuisje weer in ere hersteld.

Rustpunt

De familie Boomkamp heeft hier een rustpunt voor koffie en thee gemaakt.

Essen landschap

Essen

Hier zie je duidelijk dat de essen liggen hoger dan de akkers. Dat komt omdat de boeren deze grond bemestten met mest en heideplaggen. Op deze manier groeide de es elk jaar een millimeter aan. Inmiddels bestaat de es uit 60 cm grond.

Hoge kwaliteit grond

De grond op de essen is van hoge kwaliteit. De structuur is zo goed dat er altijd 'hangwater' aanwezig blijft. Zo zijn door het harde werken van de boeren in de loop der tijd hele goede gronden ontstaan.

Beken

Je ziet op de essen zelf geen boerderij. Waar de beken lagen, daar werd gewoond, want mensen hadden water nodig voor de was en om te koken. Ook Deurningen lag aan een beek.

9

Doorsteekje over landgoed

Scheiding es en landgoed

Hier loopt de scheiding van de es (links) en het landgoed. Het hoogteverschil tussen de opgehoogde esgronden en de akkergronden bedraagt hier meer dan de halve meter.

10

Picknick plek

Picknick plek

Een fijne, beschutte plek voor een pauze, met zicht op de Deurninger es.

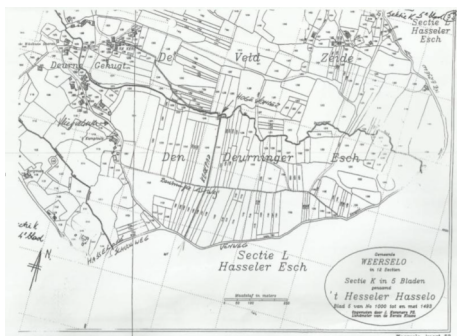
11

Hoge Vonder

Bruggetje voor kerkgangers

Het 'Hoge Vonder' was een bruggetje over de Deurningerbeek waarover de kerkgangers vroeger naar de kerk liepen. Het is een begrip geworden in Deurningen. Vermoedelijk is het bruggetje geplaatst n.a.v. de bouw van de eerste RK kerk in 1786 -1787 in Deurningen.

Verdwenen

Over het twee kilometer lange pad met vonder kwamen de kerkgangers vanuit de Hasseler Es naar de kerk. Bij de ruilverkaveling van de Deurninger Es en Veldzijde en de aanpassing van de Deurningerbeek (1942–1948) zijn kerkpad en brug verdwenen.

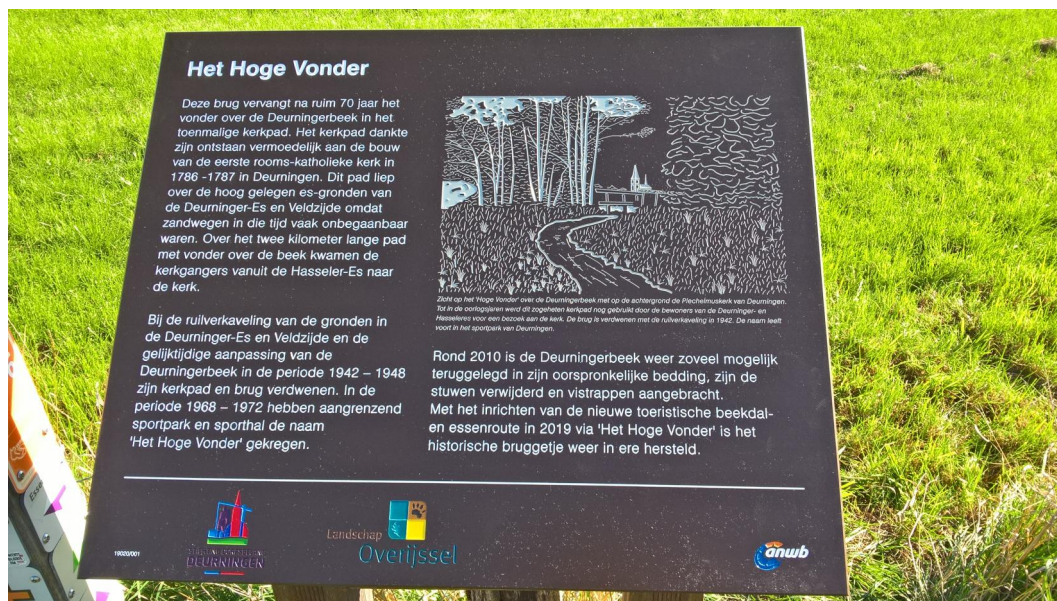
Zicht op Plechelmus

De oude foto laat het zicht zien op de 'Hoge Vonder' met op de achtergrond de Plechelmuskerk van Deurningen. Tot in de oorlogsjaren werd dit pad nog gebruikt voor een bezoek aan de kerk, door de bewoners van de Deurninger en Hasseleres.

Herplaatst

Binnen het project 'klein erfgoed' van Landschap Overijssel is het bruggetje herplaatst en een deel van het oude kerkpad hersteld, zodat bewoners en bezoekers deze oude route weer kunnen lopen. Mede mogelijk gemaakt met financiële steun van NPL, Provincie Overijssel en PBCF.

Plechelmuskerk

Plechelmuskerk

Tot in de 18e eeuw was een groot deel van Overijssel protestants. De Twentenaren hielden als katholiek bolwerk vast aan hun geloof, tegen de protestantse stroom in. Om toch katholieke kerkdiensten te kunnen organiseren, kwamen er schuilkerken in de drie marken Deurningen, Hasselo en Gammelke.

Eerste katholieke kerk

Pas in 1786 mocht de eerste katholieke kerk in Deurningen worden gebouwd. Vanaf deze periode kwamen kerkgangers uit de hele omgeving naar Deurningen om te kerken. Via de Deurninger Es en en over het Hoge Vonder staken ze de beek over om naar de Plechelmuskerk te gaan.

Geen goede wegen

Destijds waren er nog geen goede wegen en liepen de kerkgangers langs de grenzen van perceeltjes land, die op de voedingsrijke gronden van de Deurninger Es lagen.